

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КІБЕЦЬ ВІКТОР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС
ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпропетровськ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, доцент
Бурбика Михайло Михайлович,
Сумський державний університет,
завідувач кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки;

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Миронюк Роман Вікторович,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності;

кандидат юридичних наук
Остапенко Олег Миколайович,
Київський апеляційний господарський суд,
суддя.

Захист відбудеться 26 лютого 2016 р. о 09-00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26.

Автореферат розісланий 21 січня 2016 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. С. Березняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З огляду на незавершеність національної судової реформи сьогодні особливої гостроти набувають питання визначення особливостей статусу судової влади, а також тих органів, які здійснюють функцію щодо забезпечення організації та функціонування діяльності суду. Таким органом у вітчизняній судовій системі виступає Державна судова адміністрація України. В умовах сьогодення адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України відрізняється певною амбівалентністю: з одного боку, вона виступає як свого роду виконавчий орган у структурі органів судової системи України, а з іншого – як окрема установа в системі органів судової влади зі спеціальними повноваженнями. Але в цілому можна зазначити, що, як і будь-який орган державної влади, Державна судова адміністрація України має ряд певних рис і особливостей, що зумовлюють її специфіку та які теоретично можна поділити на відповідні складові частини, що в сукупності складають структуру адміністративно-правового статусу цього органу.

Реформування системи судочинства в Україні має відбуватися з урахуванням верховенства права, гарантуванням права кожному на судовий захист та забезпечення кожному доступу до правосуддя, оскільки основним напрямком діяльності судової влади є забезпечення судами правосуддя. Справедлива система судочинства та належний захист прав і свобод людини набувають реальності за наявності досконалого судового адміністрування, під яким слід розуміти саме організацію роботи судової влади. Відповідно, питання адміністративно-правового забезпечення діяльності судів в контексті здійснюваної у країні реформи системи судочинства набуває особливої актуальності.

Державна судова адміністрація України є ключовою установою, діяльність якої спрямована на забезпечення правильного будівництва судової влади в Україні. Виходячи з умов, що існували до її створення, призначенням Державної судової адміністрації України є забезпечення належного бюджетного фінансування судів та суддів, встановлення необхідного рівня утримання працівників апаратів судів, вдосконалення організації виконання посадових завдань суддів, оптимізація нормативно-правової бази функціонування судів, забезпечення органів правосуддя більш висококваліфікованими та професійними кадрами.

Незважаючи на актуальність та важливість проблеми адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України, досі відсутні комплексні дослідження даної тематики, що є великим недоліком як для

теорії, так і для практики.

Теоретичним підґрунтям дослідження адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України є праці таких вчених, як А.Л. Борко, В. Д. Бринцев, П. В. Діхтієвський, М. П. Запорожець, Р. В. Ігонін, В. В. Молдован, П. П. Пилипчук, Д. М. Притика, В. І. П'ятковський, Р. І. Кирилюк, О. В. Красноборов, С. Ю. Обрусна, В. С. Стефанюк, А. А. Стрижак, А. М. Хливнюк та ін.

Водночас, з огляду на сучасні реформаційні зміни, що відбуваються у судовій сфері, проблеми визначення правового статусу Державної судової адміністрації України донині залишаються не вирішеними, що й обумовлює потребу проведення глибокого ґрунтового теоретично-практичного наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011-2015 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24.09.2010 № 14-10, досліджень юридичного факультету Сумського державного університету на 2011-2014 рр., зокрема науково-дослідних тем «Правоохоронна система України: адміністративно-правові заходи організації та функціонування» (державний реєстраційний номер 0110U005040) і «Організація та принципи діяльності судової влади України: сутність, поняття, сучасний стан діяльності та шляхи оптимізації адміністративно-правових засад формування позитивного іміджу» (державний реєстраційний номер 0113U003314).

Тема дисертації затверджена вченою радою Сумського державного університету 13 грудня 2012 р. (протокол № 5).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є проведення комплексного аналізу наукової літератури, а також національного та зарубіжного законодавства для з'ясування і розкриття сутності адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України. Для досягнення поставленої мети у дисертації потрібно, перш за все, виконати такі задачі:

- сформулювати авторське визначення поняття «адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України»;
- розглянути основні завдання Державної судової адміністрації України;
- проаналізувати структуру адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації;
- розкрити зміст функцій Державної судової адміністрації України;

– з'ясувати сутність механізму реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України;

– вивчити зарубіжний досвід правового регулювання діяльності судів та можливостей його адаптації для удосконалення адміністративно-правового статусу ДСАУ;

– обґрунтувати основні напрями удосконалення правового регулювання адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації.

Об'єктом дослідження є адміністративні правовідносини, пов'язані з діяльністю Державної судової адміністрації України.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України.

Методи дослідження. Задля досягнення об'єктивності, повноти та всебічності результатів дисертаційного дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів пізнання на основі системного підходу та єдності соціального змісту і юридичної форми правових, адміністративних процесів і явищ адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України. Вибір і застосування окремих методів дослідження обумовлені специфікою конкретних поставлених завдань. Зокрема, застосовано такі методи: діалектичний метод, історико-правовий, порівняльно-правовий, формально-юридичний, логіко-семантичний та ін. *Діалектичний метод* наукового пізнання складає основу дисертаційного дослідження. За допомогою *історико-правового методу* досліджено становлення та розвиток адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України (підрозділ 1.2). З використанням *логіко-семантичного методу* досліджено понятійний апарат адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України (підрозділи 1.1, 2.1). *Системно-структурний* та *порівняльно-правовий методи* допомогли проаналізувати наукову юридичну літературу та нормативно-правову базу щодо адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України (підрозділи 1.4, 2.1-2.3, 3.1-3.3). Використання *формально-юридичного* методу надало змогу дослідити зміст правових норм, що регулюють адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України (підрозділи 3.1-3.3).

Нормативно-правовою базою дослідження є Конституція України, кодекси та закони України, підзаконні нормативні акти, що регулюють питання адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення даних статистичної звітності, аналітичні документи Державної

судової адміністрації України, узагальнення матеріалів судової практики за 2011-2015 роки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дане дисертаційне дослідження є першим у вітчизняній юридичній науці адміністративного права комплексним правовим дослідженням адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд наукових положень і висновків, зокрема:

уперше:

– запропоновано авторське визначення змісту елементів правового статусу Державної судової адміністрації України як відповідної сукупності ознак окремо взятого елемента структури правового статусу Державної судової адміністрації України, який у взаємодії з іншими відповідними елементами створює цілісну структуру даного органу, що дозволяє відмежовувати його як від інших органів судової системи, так, зокрема, і від всієї сукупності органів, які наділені державно-владною компетенцією;

– комплексно запропоновано такі шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення статусу Державної судової адміністрації України, як: 1) здійснення функцій Державної судової адміністрації України під контролем вищих органів суддівського самоврядування з одночасним зменшенням впливу на суди з боку суб'єктів політичної і виконавчо-розподільчої влади; 2) збільшення фінансування судової системи, більш повне та своєчасне отримання коштів органами судової влади, створення моделей, які б враховували спроможність держави забезпечити їх фінансами і кадрами; 3) встановлення стратегічного контролю за наслідками законодавчих ініціатив; 4) проведення ґрунтовного аналізу кадрового наповнення судової системи судьями та працівниками апарату суду; 5) наповнення інструментів державного управління наявними матеріальними, кадровими, організаційними ресурсами, удосконалення функціональних зв'язків службовців органів правосуддя з урахуванням необхідності реформування системи державного управління в Україні; 6) залучення до співпраці з міжнародними організаціями та участь у проектах з міжнародного розвитку;

– з'ясовано зміст механізму реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України, який полягає у таких напрямках, як: здійснення заходів щодо розробки і забезпечення діяльності судів інформаційними технологіями автоматизації судочинства; формування достовірної бази судової статистики; забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності судів; впровадження автоматизованих технологій діяльності системи судочинства; запровадження комп'ютерних та інших засобів

комунікації з метою створення інформаційного простору;

удосконалено:

– підхід до розуміння завдання Державної судової адміністрації України, яким виступає організація забезпечення діяльності органів судової влади – комплекс заходів непроцесуального характеру, виконання яких покладається на Державну судову адміністрацію України, що полягають у створенні судів, багатоплановій кадровій роботі, а саме у проведенні навчання, підвищенні рівня кваліфікації працівників апарату суду, веденні статистичних даних, архіву, діловодстві, співпраці з іншими органами та ін.;

– перелік основних завдань Державної судової адміністрації України в контексті інформаційного забезпечення органів судочинства, які полягають: у здійсненні заходів щодо розробки і забезпечення діяльності судів інформаційними технологіями автоматизації судочинства; у формуванні достовірної бази судової статистики; у забезпеченні інформаційно-аналітичної діяльності судів; у впровадженні автоматизованих технологій діяльності системи судочинства; у запровадженні комп'ютерних та інших засобів комунікації з метою створення інформаційного простору;

дістало подальшого розвитку:

– тлумачення механізму реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України як сукупності організаційних, правових, соціально-економічних заходів, спрямованих на створення необхідних умов для виконання Державною судовою адміністрацією України відповідних прав і обов'язків;

– розуміння структури адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України як цілісної і сталої системи певних взаємопов'язаних елементів, які взаємодіють між собою та визначають специфіку діяльності і призначення даного органу для всієї судової системи;

– перелік основних функцій Державної судової адміністрації України. До основних зовнішніх функцій потрібно відносити: а) організаційно-кадрову; б) контролюючу; в) матеріально-технічну; г) фінансову; д) функцію співпраці. Тобто, як бачимо, дані функції об'єднують повноваження Державної судової адміністрації України, що безпосередньо пов'язані з відносинами щодо взаємодії даного органу з іншими органами і установами, які за своїм статусом належать до судової або інших гілок державної влади. До внутрішніх функцій слід віднести: а) соціально-побутову; б) контролюючу; в) інформаційну.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що одержані в результаті дослідження висновки і пропозиції можуть бути

використані у:

– *науково-дослідній роботі* – положення та висновки дисертації можуть бути основою для розроблення та вдосконалення порядку функціонування Державної судової адміністрації України (акт впровадження Сумського державного університету від 26.08.2015);

– *правотворчості* – у процесі підготовки змін і доповнень до нормативних актів, які регулюють відносини у сфері діяльності Державної судової адміністрації України;

– *правозастосовчій діяльності* – використання одержаних результатів дозволить удосконалити практичну діяльність Державної судової адміністрації України (акт впровадження Державної судової адміністрації України в Сумській області від 10.09.2015);

– *навчальному процесі* – в юридичних та інших навчальних закладах під час вивчення дисципліни «Адміністративне право», при написанні підручників, монографій, науково-практичних посібників, розробці методичних рекомендацій, а також під час викладання лекційного матеріалу та проведення семінарських занять (акт впровадження Сумського державного університету від 27.08.2015).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій роботі, були оприлюднені на науково-практичних конференціях: «Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (Львів, 2013), «Юридична наука: виклики і сьогодення» (Одеса, 2013), «Дотримання прав людини: сучасний стан правового регулювання та перспективи його удосконалення» (Київ, 2014).

Публікації. Основні результати проведеного наукового дослідження викладені у п'ятьох наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України з юридичних наук, в одній статті, опублікованій у фаховому міжнародному виданні, а також у трьох тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг роботи становить 190 сторінок, з яких 163 сторінки основного тексту. Список використаних джерел складається зі 219 найменувань і займає 22 сторінки, додаток викладено на 5 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** сформульовано та обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, стан наукової розробленості проблематики, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, мета й задачі, об'єкт і предмет дослідження, визначено методологічну базу дослідження, викладено положення, що мають наукову новизну, зазначено теоретичне і практичне значення отриманих результатів, дані про їх апробацію та публікації.

Розділ 1 «Загальнотеоретична характеристика адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України» включає чотири підрозділи, в яких з'ясовано поняття та зміст адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України, періодизація становлення та розвитку адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України, роль та місце Державної судової адміністрації України в системі органів державної влади, а також нормативно-правове регулювання діяльності Державної судової адміністрації України.

У підрозділі 1.1 *«Поняття та зміст адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України»* аргументовано, що Державна судова адміністрація України виступає органом виконавчої влади, який покликаний здійснювати організаційне забезпечення судової влади, представляти інтереси даної гілки влади з іншими державними органами і, таким чином, сприяти функціонуванню вітчизняної системи правосуддя.

Визначено, що під адміністративно-правовим статусом Державної судової адміністрації України як спеціального органу судової влади України необхідно розуміти визначену і встановлену на законодавчому рівні систему взаємопов'язаних та взаємозалежних його складових елементів (повноваження, функції, завдання та відповідальність), що визначають специфіку і значення його діяльності для забезпечення функціонування судової влади та вітчизняної системи правосуддя в цілому.

Констатовано, що поняття адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України не є вичерпним. Воно охоплює правові норми не тільки адміністративного права, але й інших галузей права, адже Державна судова адміністрація України на даний час хоча і є органом судової влади, але все ж таки виконує функції виконавчої гілки влади.

У підрозділі 1.2 *«Становлення та розвиток адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України»* підкреслено, що дослідження історичного аспекту розвитку Державної судової адміністрації України допоможе розглянути передумови її створення, визначити правовий статус у той чи інший період її існування, а також

зробити точніший аналіз правового статусу Державної судової адміністрації на сучасному етапі розвитку України.

Проаналізувавши історію становлення ДСАУ як органу судової влади, автор доходить висновку, що зміна правового статусу ДСАУ є досить логічною, адже приналежність цього органу до судової влади є правильною на даному етапі реформування судової системи.

З урахуванням історичного контексту автором зауважено, що законодавець повинен враховувати реальну правову природу Державної судової адміністрації виходячи з її повноважень, які, як зазначалося, носять виконавчо-розпорядний характер. В іншому випадку проблема неоднозначного тлумачення правової природи Державної судової адміністрації України залишиться, і де-юре не відповідатиме де-факто. Зміни, які відбуваються у визначенні правового статусу ДСАУ, невід'ємно пов'язані зі становленням ДСАУ як органу судової влади.

У підрозділі 1.3 *«Роль та місце Державної судової адміністрації України в системі органів державної влади»* встановлено, що Державна судова адміністрація України є основним органом із забезпечення належних умов для здійснення якісного правосуддя суддівськими органами в Україні. Вона відіграє головну роль у цьому контексті, займаючись постановленням, перш за все, нормативно-правової бази, а після цього – забезпеченням механізму реалізації даних норм на практиці.

Резюмовано, що взаємодія Державної судової адміністрації України з державними органами – це спільна діяльність, спрямована на виконання поставлених перед ДСАУ завдань, що повинні здійснюватися на основі законних та підзаконних нормативно-правових актів у відповідних організаційних формах.

Зроблено висновок, що контролювати діяльність Державної судової адміністрації України повинні вищі органи суддівського самоврядування та виконавчої влади. Це може стати дієвим механізмом стримування протидії між виконавчою та судовою владою, сприятиме діяльності органів виконавчої влади в організаційному забезпеченні судів, тобто забезпечить самостійність і незалежність судової влади від інших гілок влади. Зазначено, що місце Державної судової адміністрації України серед органів державної влади визначається безпосередньо через її забезпечувальну діяльність. При цьому, якщо вказувати на організацію забезпечення діяльності судів, слід мати на увазі впорядкування видів діяльності уповноважених суб'єктів, взаємозв'язок між ними. Якщо такими суб'єктами є державні органи (їхні посадові особи), то необхідно вказувати на зовнішньоорганізаційний вплив, можливий за допомогою конкретних видів зовнішньоорганізаційної діяльності, що пов'язані між собою. Вказане безпосередньо стосується діяльності Державної

судової адміністрації України, повноваження якої за своїм змістом мають управлінські функції та реалізуються у межах судової системи, де відносини мають іншу правову природу, проте потребують організації, упорядкування й забезпечення функціонування її елементів – судів.

У підрозділі 1.4 «*Нормативно-правове регулювання діяльності Державної судової адміністрації України*» передбачено, що нормативно-правове регулювання діяльності Державної судової адміністрації України – це форма впливу права на суспільні відносини, які виникають між ДСАУ та іншими суб'єктами права, що здійснюється за допомогою юридичних засобів впливу на основі правових норм для регулювання суспільних відносин. Її функціональна нормативно-правова база визначається двома напрямками: 1) нормативно-правові акти загального характеру (Конституція, закони України тощо); 2) нормативно-правові акти спеціального характеру (рішення з'їзду суддів України і Ради суддів України).

Вказано, що вже сьогодні існують можливості для впровадження в управлінський процес багатьох теоретичних і практичних рекомендацій у межах чинної законодавчої бази. Проте в таких умовах це багато в чому залежить від індивідуальних особливостей і професійного рівня управлінців – керівників регіональних обласних судів і начальників територіальних управлінь судової адміністрації.

Зауважено, що ані чинним законодавством, ані правовою доктриною не визначено юридичну силу актів, ухвалених суддівським самоврядуванням, відтак постає наявна потреба у вдосконаленні даної прогалини. Нагальною стає необхідність у розробленні нового законопроекту «Про суддівське самоврядування», в якому на законодавчому рівні повинні бути закріплені форма та юридична сила нормативно-правових актів, ухвалених органами суддівського самоврядування, а також структурні складові, статус та компетенція цих органів.

Розділ 2 «Структура та зміст адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України» включає три підрозділи, в яких досліджено структуру адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України, правовий зміст його елементів, а також особливості взаємодії Державної судової адміністрації з іншими органами державної влади України.

У підрозділі 2.1 «*Структура адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України*» зауважено, що фундамент статусу Державної судової адміністрації України розглядається як комплекс певних дій, спрямованих на задоволення потреб судової системи, і полягає у забезпеченні відповідного механізму створення належних умов для функціонування всієї судової системи.

Автором зроблено висновок, що ознаками структури адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України є те, що вона: 1) носить універсальний характер, адже поширюється на всіх суб'єктів правовідносин; 2) відображає особливості характеру взаємодії, що виникає між особою та державою; 3) права та свободи як складові правового статусу не можуть реалізовуватися повною мірою без функціонування інших його складових – обов'язків і відповідальності; 4) цей термін забезпечує системність прав, свобод і обов'язків; 5) всі структурні складові правового статусу перебувають у взаємозв'язку та взаємозалежності; 6) характеризується певною стабільністю, що і визначає його значимість у сучасних суспільних відносинах.

Основними складовими структури адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України визначено: 1) повноваження, 2) функції; 3) завдання; 4) відповідальність.

У підрозділі 2.2 *«Характеристика елементів правового статусу Державної судової адміністрації України»* зазначено, що сьогодні ані на законодавчому, ані на науковому рівні не надано визначення саме змісту елементів правового статусу Державної судової адміністрації України. Проте у ході дослідження онтологічної характеристики даних дефініцій автором констатовано, що під цим терміном слід розуміти відповідну сукупність ознак окремо взятого елемента структури правового статусу Державної судової адміністрації України, який у взаємодії з іншими відповідними елементами створює цілісну структуру даного органу, що дозволяє відмежовувати його від інших органів як судової системи, так, зокрема, і від всієї сукупності органів, наділених державно-владною компетенцією.

Залучення міжнародних експертів і суддів саме в рамках підвищення кваліфікації вітчизняних працівників суду є досить популярним і розповсюдженим явищем. Підкреслено, що таке співробітництво сприяє підвищенню рівня здійснення ефективного правосуддя в нашій державі і наближенню його до міжнародних стандартів, що в сучасних умовах розвитку держави є надзвичайно актуальним та важливим.

Встановлено, що функції Державної судової адміністрації України – це напрями або види впливу даного органу на відповідні відносини, що виникають як всередині його організації та функціонування, так і у відносинах з іншими органами державної влади, установами та організаціями.

Основним критерієм, використаним для поділу функцій Державної судової адміністрації України, є характер спрямованості діяльності органу. Відповідно, функції даного органу поділено на зовнішні і внутрішні. До основних зовнішніх функцій запропоновано відносити: а) організаційно-

кадрову; б) контролюючу; в) матеріально-технічну; г) фінансову; д) функцію співпраці. Дані функції об'єднують повноваження Державної судової адміністрації України, що безпосередньо пов'язані з відносинами щодо взаємодії даного органу з іншими органами і установами, які за своїм статусом належать і до судової, і до інших гілок державної влади. До внутрішніх функцій віднесено: а) соціально-побутову; б) контролюючу; в) інформаційну.

У підрозділі 2.3 «*Особливості взаємодії Державної судової адміністрації України з іншими органами державної влади*» виокремлено відповідні ознаки взаємовідносин (взаємодії) Державної судової адміністрації України з іншими органами, зокрема: а) за своєю природою такі відносини спрямовані на виконання певних спільних дій у відповідній сфері; б) порядок співпраці між органами визначається на законодавчому рівні, зокрема спеціальним законом чи в межах підзаконного нормативно-правового акта; в) залежно від того, з яким саме органом у Державної судової адміністрації України виникають відповідні взаємовідносини, можна стверджувати або про постійний (відносини з територіальними управліннями Державної судової адміністрації України), або про тимчасовий (з аналогічними органами, що здійснюють організаційне забезпечення діяльності судової системи в межах певної програми) характер таких взаємовідносин; г) кожна зі сторін, вступаючи у відповідні взаємовідносини, сприяє виконанню тих завдань, які на неї покладаються як на самостійний орган відповідної гілки влади.

Автором обумовлено потребу у виділенні двох видів взаємодії – зовнішньої та внутрішньої. Під загальною (зовнішньою) взаємодією Державної судової адміністрації України потрібно розуміти певну сукупність взаємозв'язків, які виникають у даного органу у ході співпраці з органами інших гілок державної влади, правоохоронними органами та відповідними установами інших держав і міжнародних організацій. Щодо внутрішньої взаємодії, то це ті відносини, які виникають між Державною судовою адміністрацією України й іншими органами, які складають судову систему держави. Тобто до переліку таких органів належать суди, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, апарат судів, Рада суддів України та ін. Таким чином, основним критерієм поділу на дані види взаємовідносин і взаємозв'язків даного органу судової гілки влади виступає статус іншої сторони таких відносин.

Розділ 3 «Шляхи в досконалення адміністративно-правового забезпечення статусу Державної судової адміністрації України» включає три підрозділи, в яких досліджено механізм реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України, зарубіжний

досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності суддів, а також шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення статусу Державної судової адміністрації України.

У підрозділі 3.1 «Механізм реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України» наголошується, що сучасний стан механізму реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України є незадовільним і потребує значного вдосконалення саме в аспекті фінансування.

Визначено, що фінансове та матеріальне забезпечення суддів має виходити з їх статусу, обсягу виконуваної роботи, компетентності, відповідальності та інших складових, які покладені на них як на носіїв влади. Сьогодні умови роботи суддів і судів не відповідають сучасним європейським стандартам. Забезпечення судової системи в умовах сьогодення потребує розробки і впровадження сучасних інформаційних технологій, які мають бути покликані мінімізувати витрати часу суддів і судів на виконання технічної роботи, забезпечити органи судочинства необхідною інформацією, що у результаті має підвищити оперативність діяльності судової системи.

Резюмовано, що механізм реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України в контексті інформаційного забезпечення органів судочинства, на наш погляд, полягає у таких заходах: здійснення заходів щодо розробки і забезпечення діяльності судів інформаційними технологіями автоматизації судочинства; формування достовірної бази судової статистики; забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності судів; впровадження автоматизованих технологій діяльності системи судочинства; запровадження комп'ютерних та інших засобів комунікації з метою створення інформаційного простору.

У підрозділі 3.2 «Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності суддів» звернено увагу на те, що впровадження у систему судочинства України міжнародних стандартів незалежності суддів сприятиме якісно новим підходам розбудови системи судочинства у країні. Обов'язково мають бути запозичені критерії свободи від надмірного зовнішнього впливу, оскільки суддівська система України наразі перебуває під тиском політичних сил, посадових осіб, громадськості, що іноді унеможлиблює здійснення належного і справедливого правосуддя.

Так, на підставі аналізу процедури призначення на посаду судді в Нідерландах надзвичайно корисним для системи судочинства України також може бути запозичення конкурсного відбору претендентів з бездоганною репутацією, фаховою підготовкою і відповідним досвідом роботи. Впровадження періоду атестації на посадах помічників суддів, на наш

погляд, сприятиме достовірному визначенню фахової професійності претендентів на посаду суддів, їх здатності здійснювати незалежне професійне судочинство.

Зауважено, що у країнах європейської спільноти та США про недоторканність суддів взагалі не йдеться. На конституційному рівні зазвичай визначається лише можливість усунення судді з посади в разі вчинення проступку, несумісного із суддівською посадою. При цьому компетенція щодо прийняття рішень про імпічмент суддів закріплюється за органами судової влади.

У підрозділі 3.3 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення статусу Державної судової адміністрації України» визначено такі напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення статусу Державної судової адміністрації України: 1) здійснення виконання функцій ДСАУ під контролем вищих органів суддівського самоврядування з одночасним зменшенням впливу на суди з боку суб'єктів політичної і виконавчо-розподільчої влади; 2) збільшення фінансування судової системи, більш повне та своєчасне отримання коштів органами судової влади, створення моделей, які б враховували спроможність держави забезпечити їх фінансами і кадрами; 3) встановлення стратегічного контролю над наслідками законодавчих ініціатив; 4) проведення ґрунтовного аналізу кадрового наповнення судової системи судьями та працівниками апарату суду; 5) наповнення інструментів державного управління наявними матеріальними, кадровими, організаційними ресурсами, удосконалення функціональних зв'язків службовців органів правосуддя з урахуванням необхідності реформування системи державного управління в Україні; 6) залучення до співпраці з міжнародними організаціями та участь у проектах з міжнародного розвитку.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання – удосконалення правового регулювання адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України. На підставі проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Основні з них такі:

1. Адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України – це визначена і встановлена на законодавчому рівні система взаємопов'язаних і взаємозалежних його складових (повноваження, функції,

завдання та відповідальність), що визначають специфіку та значення його діяльності для забезпечення функціонування судової влади і вітчизняної системи правосуддя в цілому.

2. Завдання Державної судової адміністрації України – це комплекс заходів непроцесуального характеру, виконання яких покладається на Державну судову адміністрацію України та які полягають у створенні судів, багатоплановій кадровій роботі (проведення навчання, підвищення рівня кваліфікації працівників апарату суду, ведення статистичних даних, архіву, діловодство, співпраця з іншими органами) та ін.

Основними завданнями Державної судової адміністрації України в контексті інформаційного забезпечення органів судочинства є такі: здійснення заходів щодо розробки і забезпечення діяльності судів інформаційними технологіями автоматизації судочинства; формування достовірної бази судової статистики; забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності судів; впровадження автоматизованих технологій діяльності системи судочинства; запровадження комп'ютерних та інших засобів комунікації з метою створення інформаційного простору.

3. Структура адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України – це цілісна і стала система певних взаємопов'язаних елементів, які взаємодіють між собою та визначають специфіку діяльності і призначення даного органу для всієї судової системи.

Основними складовими структури адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України є: 1) повноваження, 2) функції; 3) завдання; 4) відповідальність.

4. Розкрито зміст функцій Державної судової адміністрації України. Основним критерієм, використаним для поділу означених функцій, став характер спрямованості діяльності органу. Відповідно, функції Державної судової адміністрації України слід поділити на зовнішні і внутрішні. До основних зовнішніх функцій потрібно відносити: а) організаційно-кадрову; б) контролюючу; в) матеріально-технічну; г) фінансову; д) функцію співпраці. Тобто, як бачимо, дані функції об'єднують повноваження Державної судової адміністрації України, що безпосередньо пов'язані з відносинами щодо взаємодії даного органу з іншими органами і установами, які за своїм статусом належать до судової або інших гілок державної влади. До внутрішніх функцій слід віднести: а) соціально-побутову; б) контролюючу; в) інформаційну.

5. З'ясовано сутність механізму реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України як сукупності організаційних, правових, соціально-економічних заходів, спрямованих на створення необхідних умов для виконання Державною судовою

адміністрацією України відповідних прав і обов'язків.

Зміст механізму реалізації адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України полягає у: здійсненні заходів щодо розробки і забезпечення діяльності судів інформаційними технологіями автоматизації судочинства; формуванні достовірної бази судової статистики; забезпеченні інформаційно-аналітичної діяльності судів; впровадженні автоматизованих технологій діяльності системи судочинства; запровадженні комп'ютерних та інших засобів комунікації з метою створення інформаційного простору.

6. Вивчено зарубіжний досвід правового регулювання діяльності судів. На основі проведеного дослідження запропоновано такі шляхи вдосконалення правового регулювання адміністративно-правового статусу ДСАУ:

- система судочинства України має розвиватися й покращуватися з урахуванням досвіду удосконалення правосуддя країнами – членами Європейського Союзу, у зв'язку з чим необхідним є глибоке переосмислення реформування судової гілки влади України в контексті порівняння з судовими системами країн Європи;

- впровадження європейських стандартів у ході реформування судової системи України має відбуватися з урахуванням національних особливостей розвитку суспільних відносин в країні;

- для визначення незалежності судової гілки влади світовою спільнотою запропоновані критерії щодо визначення раціональності судової незалежності; гарантій; кар'єрного росту; перебування на посаді та перепризначення; свободи від впливу;

- ідея незалежності судової гілки влади не повинна розглядатися окремо від правового статусу суду, оскільки незалежність судової влади передуює незалежності суду, а незалежність суддів співставляється з незалежністю суду як видове і родове поняття. Незалежність суддів може розглядатися лише у контексті їх процесуальної діяльності щодо здійснення судової влади;

- адміністративно-правове забезпечення діяльності судів в Україні має враховувати рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів;

- адміністративно-правове забезпечення діяльності судів має враховувати міжнародні стандарти підготовки, добору, призначення, незмінюваності, недоторканності, участі у політичній діяльності та інші важливі аспекти суддівського корпусу.

7. Обґрунтовано основні напрями удосконалення правового регулювання адміністративно-правового статусу Державної судової

адміністрації, зокрема:

- здійснення виконання функцій Державної судової адміністрації України під контролем вищих органів суддівського самоврядування з одночасним зменшенням впливу на суди з боку суб'єктів політичної і виконавчо-розподільчої влади;
- з метою збільшення фінансування судової системи – більш повне та своєчасне отримання коштів органами судової влади, створення моделей, які б ураховували спроможність держави забезпечити їх фінансами і кадрами;
- встановлення стратегічного контролю над наслідками законодавчих ініціатив;
- проведення ґрунтовного аналізу кадрового наповнення судової системи судьями та працівниками апарату суду;
- наповнення інструментів державного управління наявними матеріальними, кадровими, організаційними ресурсами, удосконалення функціональних зв'язків службовців органів правосуддя з урахуванням необхідності реформування системи державного управління в Україні;
- залучення до співпраці з міжнародними організаціями та прийняття участі у проектах з міжнародного розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Кібець В. О. Поняття та складові адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації / В. О. Кібець // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2013. – № 27 – С. 256-262.
2. Кібець В. О. Становлення та розвиток адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації / В. О. Кібець // Митна справа. – 2013. – № 4 (88), ч. 2. – С. 80-85.
3. Кібець В. О. Особливості взаємодії Державної судової адміністрації з іншими органами державної влади / В. О. Кібець // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 287-294 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_49.pdf.
4. Кібець В. О. Роль та місце Державної судової адміністрації України в системі органів державної влади / В. О. Кібець // Наука і правоохорона. – 2013. – № 4 (22). – С. 89-94.
5. Кібець В. О. Шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення статусу Державної судової адміністрації / В. О. Кібець // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Право». – 2015. – Випуск 1. – С. 70-76.

6. Кибец В. А. Правовое содержание элементов правового статуса государственной судебной администрации в Украине / В. А. Кибец // Право и политика. – 2014. – № 2/2. – С. 71-74.

7. Кібець В. О. Загальнотеоретична характеристика адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації / В. О. Кібець // Юридична наука: виклики і сьогодення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 02-03 серпня 2013 р.). – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2013. – С. 81-84.

8. Кібець В. О. Загальна характеристика формування адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації в незалежній Україні / В. О. Кібець // Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 16-17 липня 2013 р.). – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2013. – С. 55-57.

9. Кібець В. О. Специфіка співпраці Верховної Ради України із Державною судовою адміністрацією / В. О. Кібець // Дотримання прав людини: сучасний стан правового регулювання та перспективи його удосконалення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 5 березня 2014 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. – С. 66-68.

АНОТАЦІЯ

Кібець В.О. Адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України в сучасних умовах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпропетровськ, 2016.

У дисертації комплексно досліджено правову природу адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України. Вивчається становлення і розвиток адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України. З'ясовано питання нормативно-правового регулювання діяльності Державної судової адміністрації України. Проаналізовано структуру адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації України, особливості взаємодії Державної судової адміністрації України з іншими органами державної влади. Розглянуто зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності суддів, визначено основні напрямки удосконалення адміністративно-правового забезпечення статусу Державної судової адміністрації України.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, Державна судова адміністрація України, суд, адміністрація, органи державної влади, адміністративні процедури, нормативно-правове забезпечення, організаційне забезпечення.

АННОТАЦІЯ

Кибец В.А. Адміністративно-правовий статус Государственной судебной администрации Украины в современных условиях. – *На правах рукописи.*

Диссертация на получение научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Днепропетровский государственный университет внутренних дел. – Днепропетровск, 2016.

В диссертации комплексно исследована правовая природа административно-правового статуса Государственной судебной администрации Украины. Обосновано положение, что административно-правовой статус Государственной судебной администрации Украины – это определенная и установленная на законодательном уровне система взаимосвязанных и взаимозависимых его составляющих (полномочия, функции, задачи и ответственность), определяющих специфику и значение деятельности данного органа для обеспечения функционирования судебной власти и отечественной системы правосудия в целом.

Исследовано становление и развитие административно-правового статуса Государственной судебной администрации Украины, нормативно-правовое регулирование ее деятельности. Проанализирована структура административно-правового статуса Государственной судебной администрации Украины. Выявлены особенности взаимодействия Государственной судебной администрации с другими органами государственной власти Украины. Отмечено, что основными органами, с которыми взаимодействует Государственная судебная администрация Украины, являются: 1) Верховная Рада Украины – относительно утверждения: а) законодательной базы, на основе которой функционирует Государственная судебная администрация; б) государственного бюджета на соответствующий год, распорядителем части которого выступает именно данный орган; 2) Кабинет Министров Украины, который принимает соответствующие проекты законодательных актов, поступающих от Государственной судебной администрации Украины, и подает их на рассмотрение Верховной Рады Украины; 3) соответствующие

министерства и другие центральные органы исполнительной власти, сотрудничающие в информационной, правоохранительной и других сферах. Отдельную группу составляют взаимоотношения с иностранными органами государственной власти и организациями, способствующие всестороннему развитию, совершенствованию работы как самой Государственной судебной администрации Украины, так и всей судебной системы.

Рассмотрен зарубежный опыт административно-правового обеспечения деятельности судей. Также определены основные направления совершенствования административно-правового обеспечения статуса Государственной судебной администрации Украины, среди которых названы такие: 1) осуществление функций Государственной судебной администрации Украины под контролем высших органов судебной администрации с одновременным уменьшением влияния на суды со стороны субъектов политической и исполнительно-распределительной власти; 2) увеличение финансирования судебной системы, более полное и своевременное получение средств органами судебной власти, создание моделей, которые бы учитывали способность государства обеспечить их финансами и кадрами; 3) установление стратегического контроля над последствиями законодательных инициатив; 4) проведение детального анализа кадрового наполнения судебной системы судьями и работниками аппарата суда; 5) наполнение инструментов государственного управления имеющимися материальными, кадровыми, организационными ресурсами, совершенствование функциональных связей служащих органов правосудия с учетом необходимости реформирования системы государственного управления в Украине; 6) привлечение к сотрудничеству с международными организациями и участие в проектах по международному развитию.

Ключевые слова: административно-правовой статус, Государственная судебная администрация Украины, суд, администрация, органы государственной власти, административные процедуры, нормативно-правовое обеспечение, организационное обеспечение.

SUMMARY

Kibets' V.O. Administrative and legal status of the State Judicial Administration of Ukraine. – The manuscript.

The thesis is for the degree of candidate of legal sciences, speciality 12.00.07 – Administrative Law and Procedure; Financial Law; Informational Law

– The Dnipropetrovs’k State University of Internal Affairs. – Dnipropetrovs’k, 2016.

In the thesis the legal nature of administrative and legal status of the State Judicial Administration of Ukraine was fully studied. The formation and development of administrative and legal status of the State Judicial Administration of Ukraine was examined. The legal regulation of the State Judicial Administration’s of Ukraine functioning was investigated. The structure of administrative and legal status of the State Judicial Administration of Ukraine was analyzed. The features of the State Judicial Administration’s of Ukraine interaction with other state bodies were described. Foreign experience of administrative and legal support of judges was studied, the main ways of improvement of administrative and legal support of the State Judicial Administration’s of Ukraine status were determined.

Keywords: *administrative and legal status, the State Judicial Administration of Ukraine, court, administration, public authorities, administrative procedures, regulatory support, organizational support.*